

Георги Раковски

Политическите отношения
сръбского княжества с
България в днешните
времена

Многажди сме мислили да напишем политическите отношения Сръбского княжества с България в днешните времена, т.е. откак е това княжество (силаго Андриянополскаго договора 1829) добило своя днешна полунезависимост и живее и то политично в някакви си ограничени сношения със сузеренская власт и съседшгге му свободни народи. Но преважни причини задържавали са нас досега от това ни намерение. Първа же и главна причина е била, че описаваша самая истина и неискрений ход политици того княжества към българите, неотбежно би било да се появи едно голямо незадоволствие и студенина в последните, като онеправдани и изложени на завладетелната хища първих, коя тии си въображат да приготвят и за коя делом са много такива постъпки досега показали, както щем ги изложи.

Втора же причина нашего досегашнаго въздържания е била надеждата, че тии щат се поправи и щат предузе други един ход в политиката си, както е праведно и полезно за два съседи народа, сродни по езику и по вероизповедания, имейщи одного и истаго неприятеля, една и иста съдбина за в бъдущност. Но, излъгани в нашата надежда, унуждаваме се днес като верни чада народа си да извадим на бял свят тая неприятелска постъпка и да обърнем вниманието на всичките верни синове отечества си върху тойзи най-важен за нас предмет.

Нашето описание никак не ще бъде нападателно, но ще бъде като едно приятелско упоменание към нашите съседи братя сърби, дано би могли да ги наклоним да внидат в правий път съседства и братства. Ние трябва да знаеме и всяк час да си напомним, че раздорите и несъгласията в старите времена са докарали и нас, и тях в това жалостно днешно положение и че не може се другояче поправи освен с общо едно съгласие и с братски искрен и любовен съюз. Истина, че на света има и едно начало, да всяк народ, кой живее политично, трябва да гледа най-първо своята собствена полза, своето увеличение и своята слава да възвиши, ако и на щета других – на основание правди по-силнаго и правди завладеная – но Сръбското днешно княжество не е в това състояние относително към българите. То е обкръжено от толкова и такива противни обстоятелства за такъв един успех, щото такава една мисъл и предприятие не само са невъзможни работи за него, но още ако си въображава да ги следова, може да дойде до една жалостна пропаст. Днешната же западна европейска политика, както е всякому познато, тъй бодро и занимателно пази в подобни движения на Възток, щото не щади ни злато, ни сребро, ни проливане скъпоценния си кърви, да не би се някак си без нейния воли, а най-паче без нейния користи и най-малкая промяна учинила по тия

места. Векът на завладенията и увеличенията за малките и слабите народци веќе е проминал и мислите за такива блистателни подвиги се вземат и смятат от европейските крепки и силни държави като детински играчки и като смешни мечтания!...

Има още едно друго начало, кое, непонятно в самата му права граница от неопитни някои си разпалени глави, действува много в тях и докарва ги да подпадат в най-смешни за в бъдущност мечтания. А то е историческите права всякого народа. Истина, че всяк народ трябва свято да се държи от своите исторически права и да се старай с всичка си сила да ги задобие и да достигне пак до тях, но само на законните и неотменните свои истинни исторически права, а не на завладетелните права, кои он трябва строго да пази да не възбужда, защото тогава всичките народи, кои са някога имали самобитност, имат да представят с необорими доказателства такива от завладения добити себе права, коих са по няколко си векове имали и от коих са се явно ползували. Самите и святите права за зависимите и полузависимите днес народи са да се ограничат на своята народност, т.е. на своят чист елемент. Затова и днешната европейска политика извади от няколко години насам това начало на свят, право народности, кое, ако и да не се искрено навсякъде от нея подпомага, обаче се по нещо си добива, а пред явното мнение света владее веќе всеобщото одобрение непохитности того права. Имаме скорошни още примери, че зависими народи, кои са искали да прескочат границите на историческите си права в самото си движение за освобождения от угнетителен си, не само са посрещнали големи препятствия, но били са побиеени най-много от своите съседи, коим народния права са искали да потъпчат. А то са маджарите във възбунението си против Австрия в 1848, кои тутакси се видяха нападнати от всичките славяни за самата причина, че тии гордо поискаха да ги удавят под изключителното име маджари и Маджарско царство. Народ, кой е имал свое прошествие, кой има своя писменост и своя народна книжнина, кой е веќе почувствувал своя мила народност и кой е веќе наумил да се бори един ден за своя независимост с толковечните и силните си завладетели, не дава никак си да се онеправди и погази от малки и слаби съседни народи, кои истим начином ишат да отхвърлят несносната зависимост от главнога и силнаго завладетеля. Той е в състояние да се съедини със стараго си завладетеля и да съвоюва заедно против новаго, доде го конечно съкруши. Такива примери се виждат доста в световната история, а най-нов е пред нас горенаведеният маджарски бунт, де видяхме славяните съединени с австрийците, своите стари завладетели.

Има още друго нещо, на кое може нашите братя сърби да облагат своите надежди, че могат да изиграят истата игра в Турска днес Европа, която изиграха пиемонтезите в Италия. Може би нихните тия надежди да се подхранват от някои си умилни погледи францушкой политици, кое ги накара и да се впуснат в толкова безплодни още и опасни приплетки със сюзеренската власт. Но ние знайме твърде добре тия умилни погледи на какви само основания им се метнаха от страни франции. Франция, а може би и Англия, показват, че ищат да подпомогнат такова едно сръбско движение, но само тогава, когато видят и се уверят, че всичките тия славянски народи в Турско са подпълно съгласни и съединени помежду си, щото да може Сръбското княжество, като имеящо веќе полунезависим политически живот, да ги представя пред тия сили, кои може би тогава да му дадат първенство над тях, да одобрят военните движения против завладетеля. Но то не само че нищо още основно не е направило върху това отгоре, но още с неразмислените постъпки на своите политици, а най-паче на изтуплената си мнима интелигенция /образована част народа/ докарало е такива големи незадоволствия между най-важното и най-ближното му славянско племе, храбрите черногорци и ерцеговци, щото уравнието между двете династии е невъзможно, без да отстъпи една от тях своите права другои. Колкото за българите, ако и да нямат още политичен живот, тии обаче досега не са се дали, нито щат се да тъй безусловно да се представят от сърбите пред западните сили. Не защото не желаят такова едно нещо, но защото ищат първо да додат до основни споразумения със сърбите и да знаят за каква бъдущност щат вниди в такова едно велико поприще, кое ще им стои твърде скъпо. Тии не са веќе в онова състояние, както са били във време на първото движение сръбско и гръцко и в руските разновременни битки против турков, да тичат възторгно на бойното поле за кръста и за вярата само и защото боят е против общия неприятел, да жертвуват живот и имение и после не само нихното отечество да не добие нищо, но още да бъдат презрени от своите братя и нихните имена даже да не найдат никакво си място в историята на тях народи, коим са с неизказана храброст помогнали за независимост. Той тъмен век за българите веќе проиде, тя мъгла невежества и несвестности се разиде.

Сърбите са мислили, а може би някои си още да мислят, че българите са изгубили военний дух, чрез кого са в старост тъй славно отличавали, и че сега тии не са друго освен един миролюбив земеделски народ, кой от само себе си до никакъв успех независимости не може да доде. Това мнение е било общо в Сръбското княжество и оттамо е било

разпространено и между австрийските сърби. Исто така и за духовното развитие българскаго народа твърде криви или никакви почти понятия доскоро не са имали тии наши съседи братя по езику и по вероизповеданию. Това же бе дало повод управляющм Сръбское княжество да си намислят, че те, имаещи полунезависим си политичен живот, могат да усвоят тойзи миролюбив и земеделчески народ и да съставят едно велико Душаново царство. Тая велика идея се роди най-напред в незрелите глави на интелигенцията им и тя почна да се разпространява и между простому народу, кой до него време не правеше разлика между българина и сърбина и в самите си песни и попредания признаваше и проповядваше, че неговите братя българи са имали свое царство в Търново и свои последни царюве Шишмана и Страшимира, че в Търново и в Охрида е била българска независима патриаршия и че нихний първи просветител св. Сава в Търново се е ръкоположил, тамо е починал, тамо е посветен и в Сърбия пренесен. Българските царюве и сръбските кралюве са имали понякогаж и сродства от брачни съюз и че като сръбската независимост пропадна на Косово поле със смъртта княз Лазарова под Мурада първаго, сина Баязитоваго. Интелигенцията се впусти още по-далеко, тя почна да пише някакви си исторически отломки и да съставя някакви си драми от старите времена с явни укорения и презрения против българите, кое почна да възбужда в необразованите още сърби една народна мързост. Българското народно име почна да се взема с една отвратност и някаква си отмъстителна помисъл. Интелигенцията навлече и неопитното правителство да обрати вниманието си за разпространение на границите не по правий и естествений си ход към Босна и Ерцеговина, де живее негов чист сръбски елемент, но към Видин и София, сърцето на България! Присвоените в последните времена няколко окръжия, от Българска/ Морава до Тимока, кои още отчасти говорят чист български език, а отчасти помесан със сръбски, доказват явно наша реч и то е живо доказателство хода сръбской неправедной към нас политици. Видин се сматри и мисли от нашите братя сърби за тяхно неотбежно за в бъдущност притежание! Многи знаменити чиновници мислят и се надеят, че скоро щат виде сръбский байрак забит тамо и че щат завъртя сръбское коло по веселовидните му равнини! Но при всичките си тия блистателни мисли тии не могат отказа, че такъв един сияен подвиг без брака бугари не може се извърши! Тии мислят и са уверени, че българите щат се повлече с тях, щат се би с общия неприятел, щат да храни и други потребности изобилно без никакво предварително условие и че тии като искусни военни и познати юнаци щат ги управля и предводи на бойното

Политическите отношения сръбского княжества с България в днешните
поле!

в. „Бъдъщност“, Белград, края на лятото 1863 г.

КРАЙ

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7413>]